

454. **ՇԱԽԱԿԱ** կամ **Շուսին** տպարան ունեցած է Յ. ԱՌԵՏԱՐԱՆԵԱՆ, 1903-4 ին դրոշմելով Նկարագիր (ձառ.), Եղեխոյ սոսկալի դեպքը, ձառագայքը արեւելեան:

455. **ԱՕՔԻԱ** 1904 ին **Պղբ. հայ. ճեկ. բառարան** մը տպած է Գ. Կ. ԶԷՆՂՕՅ:

456-457. **ՓԻՔԻՊԻԷ** (Պուլկարիա) հիմնուած է Լ. Յ. Գաշնակցուբեան օսկան **Ռազմիկ** բերրի (1905-8, խմբ. Ռ. Զարգարեան) տպարանը որ այդ տարիներուն լոյս ընծայած է նաև Կանոնագիր զրափրաց եղբայրութեան, Առիւծի ժանիքին, Նշխարներ, Կեանքի նշաններ: ** ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՓԻՏՍԿԻՆՃԵԱՆ եւս ունեցած է տպ. մը որ ցարդ կը շարունակուի:

458-459. **ԱՊԷՆԱՔ** — 1892 ի միջոցները Յունաստանի այս քաղաքը փոխադրած են Հնգակեանք կրենց Օսկանը՝ **Հնգակ**: Բաց ի այլ բերքին, շԱՅՎԱԿԱՆ ԱԶՍՏ անուամբ իրենց հիմնած տպարանէն լոյս ընծայած են **Ապսակ** (գաւեշտաբեր, 1894-7), **Կաղափար** (գիտ. բերք, 1894) և Լեռնեցի գործերը՝ **Աւագակը**, **Մարտուժ**. նաև Ակն-Եանցի **Հայերն Ամբերկալում**, Իրաւունք ուժանալոյ, Սանժանաղբուրեան Էութեան մասին: ** ՏՄ. "ՄԻՈՒԹԻՒՆ",: Ռ. Մուրատեանի և Ե. Օսեանի՝ հայկ. շարդերէն վերջ հրատարակած համանուն բերքերէն զառ՝ 1893 ին այս տպարանը դրոշմուած է **Նուագներ**: « Միութիւն » պան մը շարած է Նշան ձինանեան, իսկ բերքը տպուած է Յոյնի մամուլով:

460. **ՌԷՆԻԱ**, ազատ Զուիցերիոյ այս քաղաքին մէջ 1891 ին վերջնապէս հաստատուած են Լ. Յ. ԴԱՇԵԱԿՏԱԿԱՆԷ, նուիրուելով Տաճկաստանի մէջ՝ Համիտեան լուծին տակ մեռօրէն ապրող ազգակիցներու ազատագրութեան գործին: Իրենց կուսակցութիւնը 1890 ին կազմուած՝ «ունի ընկերվարական հայեացք, ու իր գործերակերպի սխրեմն է Ազակեղորնացումը»: Լ. Յ. Գ. կուսակցութիւնը 1891 էն սկսեալ օսկան ունեցած է իրեն՝ **Դրօսակ** ամսօրեան որուն սկզբնական համարները ձակատագրալիքն պանդխտութեանց ենթարկուած են. այսպէս «Դրօշակ» Ս. և Բ. բիւրը **Թիբեից** տպուած են, Գ. ը՝ **Ռուսացիա**, իսկ Գ. բիւրն կէտը **Ռուսացիա** և կէտը **Ժըճէկ**: Բոյրը ասոնց վրայ դրոշմուած **Տպ. Վիլենա** բանաձեր դիտումնաւոր է: «Դրօշակ» իր առաջադրած նպատակին հաւատարիմ, սկզբնաւորութենէն մինչև վերջ գլխաւորապէս պաշարած է Թուրք Բռնակալութեան դէմ և արձագանգ եղած Հալաստանի անապիւտ հարստանարութեանց, քաշարի «Ֆեռայի»ներու հերոսական մարտերը պատկերացունելով ու իր զգայացունց խմբագրականներով մեր նոր սերունդը մղելով դեպ ի պատկերացունելով ու իր զգայացունց խմբագրականներով մեր նոր սերունդը մղելով դեպ ի կորով ու ինքնագիտակցութիւն: — «Դրօշակ» ի տպարանէն լոյս ընծայուած են. — Փախտաւկանը, Ազատամբական ոգի, Յեղ. կեանքից, Գաղտնի տպարան, Գիտ. Սոցիալիզմ, Կուլուրեան խմբի արշաւանքը, Կարնոյ յիշատակին, Քրքիչներ, Հայ. Յեղ. Գաշնակցութեան Բ. Ընդ. Ժողով, Երիտասարդներին, Մարդը մարդուն գայլ, Ազատութեան ճանապարհին, Մեծ առաւօտը, Լեռան ռազմիկը, Ամբոխային տրամաբանութիւն, Հալաստան և Մակեդոնիա, Կովկասեան վերքեր, Հայրենիքի գաղափարը, Դեպի կուր, Յեղափոխականներ, Մեծ մարդասպանի դեմ, Հայրդիները, Հայկ. տանջանքները և Երուզան, Մարտական հրահանգներ (Անդրանիկ), Միացե՛ք, Թիւրքական բանտերը, Բոյր. կուսակցութիւնները Ռուսաստանում, Հալաստանը և Երուզան, ևն. ևն.: ** ԿԱՐԱՊԵՏ ՆԵՐՍԵՍԵԱՆ զրաշար տպագրիչը 1903-6 ին ժըճէկ գործած է. (տե՛ս զինքն ի Բարից 253Բ բուսնամարով):

461. **ԷՕՊԱՆ** — Զուիցերիոյ այս քաղաքին մէջ, Կ. Պոլիս՝ Պերպլեբեան վարժարանէ շրջանաւոր Սկազցի ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ (= Մնայ) որ **Հայկազեան Վարժարանը** հիմնած էր, 1904 ին սկսաւ հրատարակել **Գիտութիւն** գիտ. հանդէսը որուն տպագրութիւնը Բարից կը կատարուի: Լօգան 1907 ին լոյս ընծայուած է **Երբ. բարեկամներուն**:

462. **ՄՕՔԶՕԿԱ** — Շուեաթ մայրաքաղաքին մէջ էր որ նշ. բանասէր Ն. Բիւզանդացի վիմաւիպ լոյս ընծայած է «Բնասէր» անուամբ քանի մը տետր: